

метою) відноситься до спеціального використання об'єктів тваринного світу, яке здійснюється лише за спеціальними дозволами (стаття 17 цього ж Закону).

Таким чином, система підготовки фахівців у закладах освіти повинна відповідати законодавству (в тому числі й природоохоронному), базуватись на юридично-правових нормах і формувати у випускників повагу до всього живого через упровадження альтернативних методів навчання як складової загальних принципів біоетики та сприяти гуманізації відносин між людиною та навколишнім середовищем.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Усатих Т.О.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Сучасний етап розвитку системи освіти в Україні характеризується освітніми інноваціями, спрямованими на збереження досягнень минулого і, водночас, на модернізацію системи освіти відповідно до вимог часу, новітніх надбань науки, культури і соціальної практики. Характерною особливістю цього періоду розвитку педагогічної освіти є пошук нового змісту, форм, методів і засобів навчання, виховання й управління; розгортання широкої експериментальної роботи, спрямованої на впровадження освітніх інновацій на засадах сучасної філософії освіти, яка суттєво відрізняється від попередньої.

Починаючи з другої половини ХХ століття, людство вступає в пост-індустріальний період свого розвитку, результатом якого є створення інформаційного суспільства — суспільства знань. Освіта має на меті розробити сучасні вимоги щодо виховання та навчання таких екологічних та етичних норм, цінностей і відносин, професійних навичок і способу життя, що є необхідними для забезпечення сталого (гармонійного) розвитку, тобто збалансування екологічних, соціальних і економічних чинників розвитку суспільства; раціонального використання природних ресурсів; урахування прав й інтересів нинішнього та майбутніх поколінь.

Знання — найхарактерніша риса інформаційного суспільства — предмет і невід'ємна складова компетентностей, якими володіє людина. В основу концепції «компетентності» покладено ідею виховання компетентної людини і працівника, який має не лише необхідні знання, професіоналізм, високі моральні якості, а й діє адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи набуті знання і беручи на себе відповідальність за певну діяльність [2,14].

Однією з основних компетентностей, якими має оволодіти людина впродовж життя, є екологічна компетентність. Дієвим засобом формування екологічної компетентності особистості є екологічна освіта, екологічне виховання і екологічна діяльність. Екологічна освіта повинна не лише забезпечити надання інформації з означеної проблеми, але й виховувати потребу в постійній самоосвіті та самовдосконаленні (умінні самостійно здобувати необхідні знання, мислити широко і комплексно, творчо). Позашкільні заклади еколого-натуралістичного спрямування мають деякі переваги

в розв'язанні означених проблем. Головними серед них є широкі можливості щодо вільного вибору улюблених занять, забезпечення потреб особистості у творчій самореалізації, створення умов для здобуття додаткових знань та формування практичних умінь і навичок. Діяльність позашкільних навчальних закладів тісно пов'язана з місцевими екологічними умовами, що мають життєво важливе значення для всього суспільства, частиною якого є і діти. Учні мають можливість не лише вивчати й обговорювати екологічні проблеми, шляхи їх розв'язання, а й брати активну участь у виконанні конкретних завдань щодо охорони навколишнього середовища. Невід'ємним елементом навчально-виховного процесу в позашкільних закладах є його творчий (креативний) характер, який забезпечує цілісний комплексний розвиток всіх людських якостей і властивостей [1,93].

Проблема використання ІКТ в освітньому процесі стала об'єктом вивчення вітчизняних і зарубіжних вчених В. Бикова, Н. Вовковинської, Ю.Жука, Л. Забродської, Л. Тихенко, В. Вербицького, Д.Рожественської, Г.Селевка, Б. Баласинович, Н. Датбаєва, Ю. Тихомирової, Г.Пустовіт. Упровадження ІКТ в діяльність позашкільних навчальних закладів розробляли В. Гаврилюк, В. Гутник, А. Аносова. Використання ІКТ у процесі екологічного виховання молоді розробляють Н. Кравченко, Д. Єрмаков, А. Федосов. Однак в сучасній психолого-педагогічній науці недостатньо дослідженими є складові формування екологічної компетентності особистості в умовах позашкільного навчального закладу засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Слід зауважити, що інформаційні і комунікаційні технології досить часто застосовуються в навчально-виховній роботі гуртків, творчих об'єднань позашкільних закладів еколого-натуралістичного напрямку з метою розширення знань, формування вмінь і навичок природоохоронної роботи. Їх використання забезпечує ефективне сприйняття та засвоєння інформації в інтерактивному режимі. Завдяки діалоговому режиму спілкування вихованці вчаться формувати та висловлювати власну точку зору, вести дискусію, набувати навичок ефективного спілкування, виконання навчальних завдань різних рівнів складності, виявляючи творчий підхід до їх розв'язання [6, 147-151].

Особливостями використання педагогічних технологій на основі ІКТ в позашкільній освіті є:

- добровільність — вихованець використовує інформаційні ресурси з особистою ініціативи, волі, бажання, виходячи з особистих інтересів і мотивації;
- відкритість — кожен суб'єкт навчально-виховного процесу має можливість за особистим вибором замінити один інформаційний ресурс іншим;
- можливість рівного доступу до освітніх ресурсів незалежно від місця проживання та фізичних можливостей вихованця;
- орієнтованість не на оволодіння набору знань, умінь та навичок, а на розвиток творчих здібностей дитини;
- створення «ситуації успіху» — кожен вихованець визначає для себе цілі особистісного розвитку, від незнання до знання, траєкторію професійного визначення.

Отже істотною перевагою використання інформаційних технологій в освітньому просторі позашкільного навчального закладу є сприяння вирішенню проблеми організації навчання відповідно до можливостей вихованця, його власної швидкості і темпу засвоєння навчального матеріалу.

Учень — співорганізатор власної самостійної діяльності, здійснює самоконтроль, що підвищує його рівень компетентності [4,16-25].

Навчаючись в позашкільних навчальних закладах і користуючись освітніми можливостями ІКТ, вихованці ефективно розв'язують проблему формування життєвих компетентностей, серед яких пріоритетне значення має екологічна складова. Оскільки сучасна організація навчання і виховання тісно пов'язана з упровадженням комп'ютерних технологій, то одним із показників екологічної компетентності вважається вільне користування комп'ютером, зокрема мережею Інтернет для вирішення екологічних проблем. Такі здібності сприятимуть розвиткові співробітництва з однолітками, учителями, громадськими організаціями, відповідними фахівцями щодо розв'язання екологічних проблем, забезпечать швидкий зворотній зв'язок, ефективне використання часу [3, 42].

Важливою для екологічної освіти і виховання є можливість використання різних ресурсів Інтернет, а саме: довідково-інформаційні бази даних, електронні бібліотеки, програми дистанційного навчання, сітьові освітні проекти, періодичні електронні інформаційні та інформаційно-методичні видання. Раціональне використання таких ресурсів у практичній діяльності гуртків, творчих об'єднань позашкільних навчальних закладів забезпечують:

- задоволення освітніх потреб вихованців, активне залучення їх до навчально-творчої діяльності (оволодіння теоретичними знаннями, практичними вміннями і навичками, участь у розв'язанні конкретних завдань);
- педагогізацію неформального інформаційного середовища (формування критичного ставлення до інформації, усвідомленого її використання, профілактика комп'ютерної та Інтернет залежностей);
- урахування психофізіологічних можливостей кожної дитини щодо використання інформаційних ресурсів Інтернет (вікові особливості, гігієнічні норми та адаптація до використання ІКТ);
- розвиток у вихованців навичок дослідницької та творчої діяльності (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та систематизація, постановка проблеми і висунення гіпотези, навички опрацювання інформаційних джерел, самоорганізації та самоконтролю, раціональне використання часу);
- підсилення мотивації навчання (підвищення рівня знань, умінь, навичок із метою зацікавлення в роботі гуртків, професійного самовизначення);
- розвиток інформаційної культури і комунікативних здібностей вихованців (володіння знаряддєвими застосуваннями комп'ютера, системами опрацювання текстової, числової і графічної інформації, баз даних і знань, предметно-орієнтованими прикладними системами, системами телекомунікації);
- підвищення якості управління навчально-виховним процесом (контролювання і корегування);
- залучення школярів до інтелектуальних досягнень інформаційного суспільства (участь у дистанційних програмах, конкурсах, Інтернет-конференціях).

Література

1. Вербицький В.В. Формування практичного розуму цілеспрямованого учня (з досвіду сталого розвитку позашкільної еколого-натуралістичної освіти) / В.В. Вербицький. — К.: Деміур, 2002. — 232 с.
2. Жильцов О. Інформаційне суспільство: нові задачі та орієнтири./О.Жильцов //Дитячий садок. — 2011. — №3. — С.13-15.
3. Колонькова О.О. Формування екологічної компетентності школярів засобами комп'ютерних технологій / О.О. Колонькова, Н.А.Пустовіт, О.Л. Пруцакова, Л.Д. Руденко. //Формування екологічної компетентності школярів: науково-методичний посібник. — К.: «Педагогічна думка», 2008. — С.40-46.
4. Пометун О.І. Теорія і практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О.І. Пометун //Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики/ Під заг. ред. О.В. Овчарук. — К.: К.І.С., 2004. — С. 16-25.
5. Пустовіт Г.П., Тихенко Л.В. Позашкільна освіта: методичні основи методів навчально-виховної роботи: Монографія / Г.П. Пустовіт, Л.В. Тихенко. — Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. — Кн. 2. — 272 с.